

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

01 06 2017 р

м. Київ

№ 424

Про затвердження Додаткових заходів щодо формування мовних компетентностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин на 2017-2021 роки

З метою розширення можливостей для випускників загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин щодо здобуття вищої освіти та подальшої самореалізації в українському суспільстві

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Додаткові заходи щодо формування мовних компетентностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин на 2017-2021 роки (далі – Додаткові заходи), що додаються.

2. Органам управління освітою обласних, Київської міської державних адміністрацій, департаменту вищої освіти (Шаров О. І.), департаменту економіки та фінансування (Даниленко С. В.), державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (Ткаченко В. В.) подавати щороку до 1 лютого департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Кононенко Ю. Г.) інформацію про стан виконання Додаткових заходів для її узагальнення (в друкованому та електронному вигляді).

3. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
01/06/2017 року № 484

Додаткові заходи Міністерства освіти і науки України
щодо формування мовних компетентностей учнів загальноосвітніх навчальних
закладів з навчанням мовами національних меншин на 2017-2020 роки

Загальна частина

Забезпечення освітніх прав представників національних меншин здійснюється відповідно до Конституції України, законів «Про національні меншини в Україні», «Про засади державної мовної політики», «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин», «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», інших законодавчих актів України.

Законодавство гарантує навчання мовами національних меншин. Разом з тим, держава має створювати належні умови для учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин щодо оволодіння ними державною мовою на рівні достатньому для інтеграції і участі в суспільному житті країни, а також у процесі здобуття освіти оволодівати мовами міжнародного спілкування.

У загальноосвітніх навчальних закладах України здійснюється навчання шістьма мовами (українською, молдовською, польською, російською, румунською, угорською), у початковій школі вісьмома (українською, болгарською, молдовською, польською, російською, румунською, словацькою, угорською), як предмет вивчається 30 мов.

Вивчення державної мови у всіх загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин було запроваджено в регіонах у різні роки: Львівській області - з 1991/92 н. р., Одеській, Закарпатській, Чернівецькій областях - з 1993/94 н. р., Автономній Республіці Крим та м. Севастополі – з 1997/98 н. р.

З наданням українській мові статусу державної почалось розроблення нового змісту (навчальні програми, підручники) та спеціальної методики навчання української мови і літератури у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин, зокрема для учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорською мовою, оскільки існують значні розходження у фонетиці, морфології, синтаксисі української та угорської мов.

При складанні нових навчальних планів для цих навчальних закладів було збільшено кількість годин на вивчення української мови. У початковій школі поряд з вивченням рідної мови з 1 класу було введено усний курс української мови.

З 2008 по 2011 роки було здійснено ряд заходів для поліпшення вивчення державної мови учнями загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин:

підготовлено та видруковано двомовні (українсько-угорські, угорсько-українські; українсько-румунські, румунсько-українські та ін.) термінологічні словники;

створено та видано підручники з української мови і літератури для 9-11 класів; підготовлено рукопис хрестоматії з української літератури для учнів 5-6 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин;

підсилено вивчення української мови і літератури в 2-4 класах та 10-11 класах за рахунок варіативної складової робочих навчальних планів (додатково виділено по 0,5-2 год. на тиждень).

З метою посилення індивідуальної роботи з учнями при вивченні української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням угорською, румунською, молдовською, болгарською, кримськотатарською, польською, словацькою мовами внесено зміни до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів.

Однак рівень володіння українською мовою учнів цих загальноосвітніх навчальних закладів у багатьох випадках є недостатнім, що підтверджують результати зовнішнього незалежного оцінювання.

З метою розширення можливостей для випускників загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин щодо здобуття вищої освіти та подальшої самореалізації в українському суспільстві робочою групою, створеною Міністерством за участі представників національних меншин, розроблено додаткові заходи щодо формування мовних компетентностей учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин на 2017-2020 роки.

Реалізація зазначених заходів сприятиме створенню належних умов щодо формування мовних компетентностей учнів (спілкування державною, рідною мовами, мовами міжнародного спілкування), необхідних для успішної самореалізації в суспільстві, модернізації навчально-методичного забезпечення загальноосвітніх навчальних закладів, здійсненню відповідної підготовки педагогічних кадрів в умовах реформування освіти.

№ з/п	Заходи	Термін виконання	Виконавці
Співпраця органів управління освітою з педагогічною, батьківською громадськістю, громадськими організаціями національних меншин, міжнародних організацій щодо сприяння формуванню мовних компетентностей учнів			
1	Проводити постійні консультації з представниками громадських організацій національних меншин, Громадською радою керівників освітніх програм всеукраїнських громадських об'єднань національних меншин України у тому числі під час підготовки чергових доповідей України про виконання Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин, Рамкової конвенції про захист національних меншин та оприлюднювати відповідні матеріали на офіційних веб-сайтах органів управління освітою	2017-2020 роки	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій
2	Продовжувати співпрацю з офісом Верховного комісара ОБСЄ у справах національних меншин, іншими міжнародними організаціями щодо вивчення досвіду європейських країн з формування мовних компетентностей учнів	2017-2020 роки	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти
3	Проводити в навчальних закладах у рамках відзначення Міжнародного дня рідної мови написання диктантів єдності державною мовою та мовами національних меншин, організувати постійно діючу виставку «Українська мова - мова єднання»	2017-2020 роки	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
4	Сприяти поширенню досвіду виховної роботи з учнями щодо формування толерантної поведінки, взаємоповаги, взаєморозуміння в полікультурному соціумі	2017-2020	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; департамент професійно-технічної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; департаменти (управління) освіти і науки обласних,

			Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти; громадські організації національних меншин (за згодою)
5	Організувати мовні табори для вдосконалення мовних компетентностей з державної мови учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин	2017- 2020	Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти; громадські організації національних меншин (за згодою)
Модернізація навчально-методичного забезпечення			
6	<p>Розробити:</p> <p>навчальні програми для 10-11 класів з української мови та літератури, мов та літератур національних меншин;</p> <p>методичні рекомендації щодо вивчення окремих предметів державною мовою у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин;</p> <p>видати двомовні словники термінології з відповідних галузей знань (історія, географія, математика, фізика, біологія, хімія, правознавство, філологія, інформатика):</p> <p>українсько-кримськотатарський, кримськотатарсько-український;</p> <p>українсько-молдовський, молдовсько-український;</p> <p>українсько-польський, польсько-український;</p> <p>українсько-російський, російсько-український;</p> <p>українсько-румунський, румунсько-український;</p> <p>українсько-словацький, словацько-український</p> <p>українсько-угорський, угорсько-український</p>	2017-2020	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

7	Передбачити у Типових навчальних планах для початкової, основної та старшої школи, робочих навчальних планах загальноосвітніх навчальних закладів збільшення кількості годин на вивчення української мови	2017	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій
8	Внести зміни до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах для посилення індивідуальної роботи з учнями при вивченні української мови, яка вивчається як предмет у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням російською мовою, а саме: класи підлягають поділу на групи при кількості учнів у міській місцевості 23 і більше, у сільській місцевості - 16 і більше	2017-2020	Департамент економіки та фінансування; департамент загальної середньої та дошкільної освіти
9	Поширювати практику впровадження вивчення окремих навчальних предметів та курсів у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин поряд з мовою навчання також державною мовою (за вибором навчального закладу з урахуванням кадрового, навчально-методичного забезпечення, побажань батьків та учнів), використовуючи досвід експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів Закарпатської, Одеської, Чернівецької областей	2017-2020	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; департаменти освіти і науки обласних державних адміністрацій
10	Узагальнити результати проведення регіонального експерименту у Закарпатській області «Поглиблене вивчення української мови в 5-9 класах у загальноосвітніх навчальних закладах (класах) з навчанням угорською мовою» з метою поширення досвіду	2017-2020	Департамент освіти і науки Закарпатської обласної державної адміністрації
11	Розробити методичні рекомендації щодо реалізації можливостей навчального закладу здійснювати освітній процес двома та більше мовами - поряд з мовою навчання також державною мовою (за результатами дослідно-експериментальної роботи у навчальних закладах Закарпатської, Одеської, Чернівецької областей)	2018-2020	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти; громадські організації національних меншин

12	Модернізувати навчальні програми з української мови та літератури, мов і літератур національних меншин для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів	Травень 2017	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; департаменти освіти і науки обласних державних адміністрацій; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
13	Підготувати методичні листи щодо внесених змін до навчальних програм для 5-9 класів з української мови та літератури, з мов і літератур національних меншин	2017	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
14	Продовжити на базі експериментальних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Закарпатської, Одеської, Чернівецької областей, дослідно-експериментальну роботу у рамках Всеукраїнського експерименту «Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті»	2017-2020	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; департаменти освіти і науки Закарпатської, Одеської та Чернівецької обласних державних адміністрацій
15	Розробити та видати: зошити для усного українського мовлення «Говоримо українською»; збірники навчальних комунікативних ситуацій; «Буквар» у комплекті з зошитами для письма (прописами); зошити з розвитку мовлення для учнів 3-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням румунською мовою	2017-2018	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; Національна академія педагогічних наук України; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
16	Опрацювати питання стосовно включення двомовних словників та матеріалів з розвитку мовлення до підручників з української мови для 3 і 4 класів (або видання їх у 2-х частинах)	2017	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; Національна академія

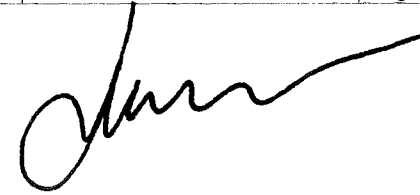
			педагогічних наук України; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
17	Виокремити як пропедевтичний курс «Літературне читання» (5 клас) в курсі літературної освіти (з метою забезпечення наступності між початковою й основною школою)	2017 - 2018	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; Національна академія педагогічних наук України; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
18	Забезпечити створення і видання хрестоматій з української літератури для 10-11 класів	2017-2020	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
19	Створити на офіційному веб-сайті державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» рубрику з матеріалами для вчителів української мови та літератури та учнів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин	2017- 2018	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; Національна академія педагогічних наук України, Український центр оцінювання якості освіти; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти; громадські організації національних меншин (за згодою)
20	Опрацювати питання щодо можливості створення <i>он-лайн платформи</i> з матеріалами для вивчення української мови та літератури <i>учнями</i>	2017	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
21	Опрацювати питання щодо можливості створення <i>он-лайн платформи</i> з матеріалами <i>для вчителів</i> української мови та літератури	2017	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
22	Сприяти модернізації навчально-матеріальної бази загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин	2017-2020	Департаменти (управління) освіти і науки обласних,

			Київської міської державних адміністрацій
23	Утворити Херсонську філію Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» з метою координації роботи з розроблення навчально-методичного забезпечення навчальних закладів з навчанням (вихованням) кримськотатарською мовою чи вивченням кримськотатарської мови	2017	Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
24	Розробити план поповнення фондів бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин сучасною книжковою продукцією, аудіо- та відеопосібниками, художньою класичною літературою, а також творами письменників рідного краю	2017-2020	Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
Підготовка педагогічних кадрів та підвищення кваліфікації			
25	Упроваджувати в систему підвищення кваліфікації педагогічних працівників на базі обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти спецкурсу «Методика навчання учнів української мови в полікультурному мовному середовищі»	2017-2018	Обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
26	Рекомендувати вищим навчальним закладам, що здійснюють підготовку фахівців з української мови, впроваджувати навчальну дисципліну чи спецкурс «Методика навчання української мови як державної»	2017-2018	Департамент вищої освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
27	Оновити програми курсів підвищення кваліфікації з вивчення української мови для вчителів історії, математики, правознавства, географії, інших предметів, які викладають в загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин	2017	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
28	Провести курси підвищення кваліфікації вчителів, які навчатимуть у: 5-9 класах ; 10-11 класах	2017-2018	Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти

29	Провести міжрегіональні науково-методичні семінари та тренінги з питань методики та сучасних технологій викладання української мови і літератури у: Закарпатській області; Львівській області; Одеській області Чернівецькій області	2018 2019 2018 2020	Департамент загальної середньої та дошкільної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти
30	Проводити виїзні тематичні (короткострокові) курси, семінари, практикуми та тренінги з вивчення української мови і літератури, питань методики викладання української мови, використання сучасних технологій у навчально-виховному процесі для вчителів, які викладають у загальноосвітніх навчальних закладах із навчанням мовами національних меншин	2017-2020	Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій; обласні інститути післядипломної педагогічної освіти; державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»; Національна академія педагогічних наук України

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко